

Mekânın Aynası Haritalar

Harita, yeryüzünün kuşbakışı görünümünün belirli bir ölçekle küçültülüp düzleme aktarılmış hâlidir. Bu özetle haritayı okur, ölçek hesabı yapar, izohipsleri yorumlarsın.

1 Haritanın Elemanları

- Başlık: Haritanın neyi ve nereyi gösterdiğini söyler.
- Lejant: İşaret ve renklerin anlamını açıklar.
- Ölçek: Küçültme oranını verir.
- Yön oku: Kuzeyi gösterir.
- Koordinat ağı: Konum bulmaya yarar.

2 Ölçek Formülleri

- Gerçek uzunluk = Harita uzunluğu × Ölçek paydası
- Harita uzunluğu = Gerçek uzunluk ÷ Ölçek paydası
- Ölçek paydası = Gerçek uzunluk ÷ Harita uzunluğu
- 1 km = 100.000 cm (5 sıfır ekle ya da sil)

3 Birim Merdiveni

- km, hm, dam, m, dm, cm sırasıyla iner.
- Her basamak inişte 10 ile çarpılır.
- Her basamak çıkışta 10'a bölünür.
- 1/100.000 ölçekte 1 cm = 1 km'dir.

4 Harita Çeşitleri

- Ölçeğine göre: büyük, orta, küçük ölçekli.
- Genel haritalar: fiziki ve siyasi haritalar.
- Özel (tematik): nüfus, yağış, sıcaklık haritaları.
- Kroki ölçeksizdir; plan çok büyük ölçeklidir.

5 İzohips Kuralları

- Eğriler sıklaştıkça eğim artar.
- Eğriler seyrekleştikçe eğim azalır.
- Değerler içe artıyorsa en içteki eğri tepedir.
- Eğriler birbirini kesmez, her biri kapalıdır.

Büyük ve Küçük Ölçekli Harita Karşılaştırması

Özellik	Büyük ölçekli (1/25.000)	Küçük ölçekli (1/5.000.000)
Ölçek paydası	Küçük	Büyük
Gösterilen alan	Dar	Geniş
Ayrıntı	Fazla	Az
Bozulma	Az	Fazla
Örnek kullanım	Yürüyüş rotası, mahalle	Ülke, kıta, dünya

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

Mekânın Aynası Haritalar: adım adım 5 örnek

ÖRNEK 1 HARİTADAN GERÇEK UZUNLUK

1/500.000 ölçekli haritada iki şehir arası 4 cm'dir. Gerçek uzaklık kaç km'dir?

- 1 Gerçek uzunluk = Harita uzunluğu × Ölçek paydası
- 2 $4 \times 500.000 = 2.000.000$ cm
- 3 Beş sıfır sil: $2.000.000$ cm = 20 km

Cevap: 20 km

ÖRNEK 2 GERÇEKTEN HARİTA UZUNLUĞU

Gerçekte 30 km olan yol, 1/200.000 ölçekli haritada kaç cm gösterilir?

- 1 $30 \text{ km} = 3.000.000$ cm
- 2 Harita uzunluğu = Gerçek uzunluk ÷ Ölçek paydası
- 3 $3.000.000 \div 200.000 = 15$ cm

Cevap: 15 cm

ÖRNEK 3 ÖLÇEĞİ BULMA

Gerçekte 45 km olan mesafe haritada 9 cm'dir. Haritanın ölçeği nedir?

- 1 $45 \text{ km} = 4.500.000$ cm
- 2 Ölçek paydası = $4.500.000 \div 9 = 500.000$
- 3 Ölçek kesir olarak yazılır.

Cevap: 1/500.000

ÖRNEK 4 HARİTAYI BÜYÜTME

1/200.000 ölçekli harita 2 kat büyütülürse yeni ölçek ne olur?

- 1 Büyütmede payda aynı oranda küçülür.
- 2 $200.000 \div 2 = 100.000$
- 3 Haritadaki uzunluklar da 2 katına çıkar.

Cevap: 1/100.000

ÖRNEK 5 İZOHİPS YORUMU

Tepenin doğusunda izohipsler sık, batısında seyrek. Bisikletliler hangi yamaçtan çıkmalı?

- 1 Sık eğri fazla eğimi, seyrek eğri az eğimi gösterir.
- 2 Doğru yamacı dik, batı yamacı daha yatıktır.
- 3 Tırmanış için az eğimli yamaç seçilir.

Cevap: Batı yamacı

MİNİ TEST

Mekânın Aynası Haritalar: 10 soruda kendini dene

Ad Soyad:

Tarih:

Doğru / Yanlış:

1. Haritanın neyi ve nereyi gösterdiğini belirten eleman hangisidir?

- A) Ölçek B) Başlık
C) Lejant D) Yön oku

2. Haritadaki mavi çizginin akarsu olduğunu nereden öğreniriz?

- A) Lejanttan B) Başlıktan
C) Ölçekten D) Yön okundan

3. 1/200.000 ölçekli haritada 7 cm olan uzunluk gerçekte kaç km'dir?

- A) 1,4 B) 140
C) 14 D) 28

4. 1/1.000.000 ölçekli haritada 3,5 cm olan uzunluk gerçekte kaç km'dir?

- A) 3,5 B) 350
C) 70 D) 35

5. Gerçekte 50 km olan yol 1/250.000 ölçekli haritada kaç cm'dir?

- A) 20 B) 2
C) 12,5 D) 25

6. Gerçekte 24 km olan mesafe haritada 8 cm ise ölçek nedir?

- A) 1/30.000 B) 1/300.000
C) 1/3.000.000 D) 1/192.000

7. Aşağıdaki ölçeklerden hangisi en küçük ölçeklidir?

- A) 1/50.000 B) 1/250.000
C) 1/800.000 D) 1/2.500.000

8. 1/600.000 ölçekli harita 3 kat büyütülürse yeni ölçek ne olur?

- A) 1/1.800.000 B) 1/300.000
C) 1/200.000 D) 1/600.000

9. İzohipslerin seyrek geçtiği yamaç için hangisi doğrudur?

- A) Eğim azdır B) Eğim fazladır
C) Tepe noktasıdır D) Yükselti sıfırdır

10. Bir mahallenin sokaklarını ayrıntılı görmek için hangi harita seçilmelidir?

- A) Küçük ölçekli siyasi harita
B) Büyük ölçekli harita
C) Dünya fiziki haritası
D) Küçük ölçekli yağış haritası

Cevap anahtarı

1. B · Başlık, haritanın konusunu ve gösterdiği yeri söyler.

3. C · $7 \times 200.000 = 1.400.000 \text{ cm} = 14 \text{ km}$.

5. A · $50 \text{ km} = 5.000.000 \text{ cm}$; $5.000.000 \div 250.000 = 20 \text{ cm}$.

7. D · Paydası en büyük olan kesir en küçük ölçeklidir.

9. A · Seyrek izohips, yükseltinin yavaş değiştiğini yani az eğimi gösterir.

2. A · İşaret ve renklerin anlamı lejantta açıklanır.

4. D · $3,5 \times 1.000.000 = 3.500.000 \text{ cm} = 35 \text{ km}$.

6. B · $2.400.000 \div 8 = 300.000$; ölçek 1/300.000.

8. C · Büyütmede payda bölünür: $600.000 \div 3 = 200.000$.

10. B · Büyük ölçekli harita dar alanı çok ayrıntılı gösterir.

Konunun tam anlatımı ve daha fazla soru:

tahtaapp.com/blog/dersler/9-sinif-cografya-mekanin-aynasi-haritalar-konu-anlatimi